

JANÁČKOVA
KONZERVATOŘ

A GYMNAZIUM
V OSTRAVĚ

I/2 – Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji čtenářské a
informační gramotnosti

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0642
Číslo materiálu	VY_12_INOVACE_ČJ34_1
Název školy	Janáčkova konzervatoř a Gymnázium v Ostravě, Československá 40, 702 00 Ostrava-Moravská Ostrava
Autor	Mgr. Tomáš Kubec
Tematický celek	Česká meziválečná literatura - Karel Čapek
Ročník	4. ročník gymnázia
Datum tvorby	09.09.2012
Anotace	Pracovní list – Bílá nemoc
Metodický pokyn	Lze použít při výuce k základnímu rozboru textu a k zopakování literární teorie
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora	

Bílá nemoc

Karel Čapek (1890-1938)

MARŠÁL: Sedněte si, Galéne. (*Usedne vedle něho.*) – Jak vám to mám říci, tvrdohlavý člověče! Podívejte se, mně záleží osobně na baronu Krügovi. Je to vzácný muž a – můj jediný přítel. Nevíte, jaká to je samota, být diktátorem. Mluví s vámi... jako člověk. Doktore, zachraňte Krüga! Už jsem... hodně dlouho takhle neprosil.

DR. GALÉN: Bože, to je tak těžká věc... Já bych tak rád... Poslyšte, já bych měl taky prosbu.

MARŠÁL: To není odpověď.

DR. GALÉN: Prosím vás, vaše excelence, já jen okamžik... Vy jste takový státník a máte tak nesmírnou moc... Ne, abych vám chtěl lichotit, ale – bohužel je to tak, že ano... Podívejte se, kdybyste vy chtěl nabídnout věčný mír... Bože, jak by byli všichni rádi! Vždyť se celý svět bojí jenom vás... Všichni zbrojí jen kvůli vám... Kdybyste vy řekl, že chcete mír, bude na celém světě pokoj, že ano...

MARŠÁL: – Mluvil jsem o baronu Krügovi, doktore.

DR. GALÉN: Ano, právě... Vy ho můžete zachránit... jeho a všechny malomocné. Řekněte, že chcete světu zajistit trvalý mír... že uzavřete smlouvu se všemi národy... a je to. Podívejte se, vaše excelence, vždyť to záleží jenom na vás! Proboha vás prosím, zachraňte ty chudáky malomocné. A co se týče pana barona, mě to tak mrzelo... prosím vás už kvůli němu...

MARŠÁL: Baron Krüg na vaši podmínku nemůže přistoupit.

DR. GALÉN: Ale vy můžete, pane... Vy můžete udělat všechno!

MARŠÁL: Nemohu. Copak vám to mám vysvětlovat jako malému dítěti? Myslíte, že válka nebo mír záleží na mé vůli? Musím se řídit tím, co je v zájmu mého národa. Půjde-li jednou můj národ do války, pak je... má povinnost jej pro ten boj vychovat.

DR. GALÉN: Jenže... kdyby nebylo vás... tak by váš národ do žádné výbojné války nešel, že ano.

MARŠÁL: Nešel. Nemohl by. Nebyl by tak dobře připraven. Nebyl by si tak vědom své síly – a svých šancí. Dnes o nich bohudík ví; a já plním jen jeho vůli –

DR. GALÉN: – kterou jste vy sám vyvolal.

MARŠÁL: Ano. Vzbudil jsem v něm vůli žít. Vy věříte, že mír je lepší než válka. Já věřím, že vítězná válka je lepší než mír. A já svůj národ nesmím připravit o jeho vítězství.

DR. GALÉN: Ani o jeho padlé, že ano.

MARŠÁL: Ano o jeho padlé. Člověče, teprve krev padlých dělá z kusu země vlast. Jenom válka udělá z lidí národ a z mužů hrdiny –

DR. GALÉN: A mrtvé. Já viděl ve válce víc těch mrtvých, víte –

MARŠÁL: To dělá vaše řemeslo, doktore. Já jsem při svém řemesle viděl víc těch hrdinů.

DR. GALÉN: Ano, ti byli vzadu, vaše excelence. My v zákopech jsme tak moc stateční nebyli.

MARŠÁL: Zač jste vy dostal ten řád?

DR. GALÉN: To bylo... jenom za to, že jsem ovázel nějaké raněné.

MARŠÁL: Já vím. Bylo to na bojišti mezi zákopy. To nebyla statečnost?

DR. GALÉN: Nebyla, prosím. To jen... prostě jako lékař. To člověk musí, že ano...

MARŠÁL: – Poslyšte, vy s tím vaším mírem: proč, jakým právem to vlastně děláte? Řekněte, je vám to... uloženo?

DR. GALÉN: Já nerozumím, prosím.

MARŠÁL (*tíše*): Člověče, máte... vyšší poslání?

DR. GALÉN: Ne, vůbec ne. Já jenom jako obyčejný člověk, že ano...

MARŠÁL: Tak to nesmíte dělat, doktore. Musí být vyšší poslání... Musí být vyšší vůle, která nás řídí

–

DR. GALÉN: Čí vůle?

MARŠÁL: Bůh. Já jsem pověřen Bohem, člověče; jinak bych nemohl vést...

DR. GALÉN: To teda... musíte vést tu válku?

MARŠÁL: Ano. Ve jménu národa –

DR. GALÉN: – jehož děti padnou v boji –

MARŠÁL: – a dobudou vítězství. Ve jménu národa –

DR. GALÉN: – jehož otcové a matky zajdou malomocenstvím –

MARŠÁL (*vstane*): Na těch nemám tolik zájmu, doktore. Z těch už vojáci nebudou. Nevím, proč jsem vás ještě nedal zatknout.

DR. GALÉN (*vstane*): Vaše excelence poroučí –

MARŠÁL: Vy uzdravíte barona Krüga. Vlast ho potřebuje.

DR. GALÉN: Tak já tedy... Tak ať jen pan baron ke mně přijde, že ano...

MARŠÁL: – a přistoupí na vaši nemožnou podmínku, že?

DR. GALÉN: Ano, vaše excelence. Až splní tu... nemožnou podmínku.

MARŠÁL: Na tom trváte? Pak ovšem – *Jde ke stolu. Vtom cinkne telefon. Maršál zvedne sluchátko.* – Ano, osobně. – – Jak? Ano, slyším. – A je – Kdy se to stalo? – Ano. Tak děkuju. *Položí sluchátko. Chraptivě.* Můžete jít. Chválabohu, před pěti minutami... se baron zastřelil.

Otázky

I)

- a) Zařaďte autora do historické etapy, literární skupiny.
- b) Literární skupinu charakterizujte.
- c) Uveďte základní autorovy biografické údaje.

II)

- a) Určete na základě ukázky literární druh, ten pak blíže popište.
- b) Kdy byla hra napsána?
- c) Na co chtěl autor svým textem upozornit?

III)

- a) Stručně popište děj a zkuste najít paralely s historickými událostmi.
- b) Jaké názory na válku se objevují v ukázce?
- c) Charakterizuj postavy, vystupující v ukázce.
- d) Jak se nazývají poznámky v závorkách popřípadě psané kurzívou (vyhledej v ukázce)?
- e) Jaký je postoj Maršála ke starším lidem (podlož citací z ukázky)?
- f) Zkuste vysvětlit symboliku jmen Galén, Krüg, Sigelius.
- g) Zamyslete se nad tím, proč u ostatních postav autor používá obecné pojmenování Matka, Otec, Dítě, Dcera, Maršál.

IV)

DR. GALÉN: *Ne! Válka ne! Nesmí být žádná válka! Poslyšte, ne, válka nesmí být!*

Výkřiky: *Co to říkal? Zrádce! Zbabělec! Mažte ho!*

DR. GALÉN: *Musí být mír! Pust'te mne - já jdu k maršálovi -*

Výkřiky: *Urazil maršála! Na lucernu! Zabte ho!*

Hlučící zástup se zavře kolem doktora Galéna. Zmatená vřava.

Zástup se rozestupuje. Na zemi leží dr. Galén a jeho kufřík.

Syn kopne do něho: *Vstávej, potvoro! Koukej mazat, nebo -*

Jedem ze zástupu klekne k ležícímu: Počkat, občane. Ono je po něm.

SYN: *Žádná škoda. O jednoho zrádce miň. Sláva maršálovi!*

Zástup: *Ať žije maršál! Maršál! Mar-šál!*

Syn otevře kufřík: *Hele, byl to nějaký doktor! Rozbije lahvičky s léky a dupe na ně. Tak! Ať žije válka! Ať žije maršál!*

- a) Jaký typ vět v této ukázce převládá?
- b) Zamyslete se nad tím, čím se Dr.Galén mohl provinít.
- c) Napište úvahu, ve které zvážíte Galénovy cíle a provinění.

Použitá literatura:

ČAPEK, K.: *Dramata: Loupežník: R.U.R.: Věc Makropulos: Bílá nemoc: Matka*. Praha: Československý spisovatel, 1994.